

Samfunn Israel

► Nekterne

den første Libanon-krigen i 1982. Senere har nye grupper blåst liv i refusenik-bevegelsen. I 2002 dannet 51 soldater gruppen «Mot til å nekte» og erklærte at de ikke ville være med på å «dominere, fordrive, sulte ut og ydmyke et helt folk». Soldatene avviste å tjene på den andre siden av 1967-grensen, som er den internasjonalt anerkjente grensedelingen med palestinerne. I ettertid har mer enn 600 soldater fra forskjellige enheter i Israels forsvarsstyrker (IDF) undertegnet den samme erklæringen.

Det er usikkert hvor stor denne gruppen faktisk er i dag, ettersom hæren går stille i dørene når slike saker dukker opp. Det siste året har det vært en rekke fengslinger av de yngste militærnektene – de omtales gjerne som *mishtamet* (noen som unndrar seg ansvar).

Nekterne er kraftig på defensiven når det gjelder sympati i befolkningen. Opptil 90 prosent av israelerne støttet den siste krigen på Gaza, og den jevne israeler er forarget over at disse soldatene flykter fra ansvaret for å forsvare landet mot terrorisme.

Man slutter ikke fred med sine venner. Man slutter fred med fienden.

YONATAN SHAPIRA, PILOT

Heltefortellinger. Etter at bombestøvet la seg på Gaza, reiste jeg til Israel for å diskutere konfliktens moralske spørsmål med disse soldatene, som har vendt seg mot venner, familie og stat. Hva koster det å sette seg opp mot hæren i et land hvor militæret nærmest blir betraktet som hellig? Og hvordan rettferdiggjør nekterne å melde avbud i kampen mot Israels fiender?

Verneplikten i Israel forordner tre års tjeneste for menn og to år for kvinner. Deretter går mennene over til reservestyrkene, og blir typisk innkalt til hæren en gang i året frem til de fyller 45. Landets arabere, som utgjør 20 prosent av befolkningen, er fritatt. Man vil ikke risikere å ha fienden i Israels egne rekker. Også de mest ortodokse jødene er fritatt.

Man trenger ikke å være i Israel lenge før man merker hærens tilstedeværelse og betydning. Det spenner fra soldaten på bussen, med M-16-geværet hvilende på låret, via heltefortellinger i skolebøkene til reklame som insinuerer at soldater har lettere for å få draget på blonde turister. Det er vanskeligere å komme bak symbolene og inn til hva det vil si å være soldat i de okkuperte områdene.

Diskusjonen om krigsforbrytelser på Gaza har fått Israel til å skjule identiteten til de kampsoldatene og pilotene som deltok i operasjonen. Statsministeren har også sverget at landet vil beskytte sine helter.

Hverdagsprosedyrer. I gamlebyen i Jerusalem besøker jeg en mann som har satt svært kritiske ord på soldatlivet. Den 26 år gamle ortodokse jøden Yehuda Shaul er medlem av gruppen «Bryt tausheten». Shaul har tjenestegjort i Hebron på

Vestbredden, hvor hatet mellom jødiske bosettere og palestinere syder.

– Vi må bestemme oss for om vi vil være okkupasjonsmakt eller gode mennesker. Vi kan ikke være begge deler, sier soldaten.

Hans viktigste påstand er at hele konseptet om å okkupere og kontrollere en sivilbefolkning tvinger soldatene til å begå umoralske og undertrykkende handlinger.

Nekterne nevner de samme tingene: eldre mennesker som blir holdt tilbake i timevis ved grenseovergangene, hjem som blir ransaket om natten uten skjellig grunn til mistanke, bruken av barn og voksne som menneskelige skjold under patruljer.

Jeg innvender at grenseovergangene er nødvendige for å holde et høyt sikkerhetsnivå i spente områder, og at det ikke er hverdagsprosedyre at soldatene bruker sivile som skjold.

Shaul hevder imidlertid at det nettopp er de daglige prosedyrene i de okkuperte områdene det er noe galt med. Han illustrerer, med korthugne setninger:

– Jeg er sersjant i Hebron, og fører en patrulje gjennom gamlebyen. Etter en time oppdager vi en mistenkelig veske i veikanten. Kanskje er det søppel, kanskje er det en bombe. Det kan vi ikke vite. Vi har tre muligheter. Den første er å skyte på bomben. Hvis det er en bombe, vil den eksplodere. Hvis ikke, kan vi bare gå videre. Den andre er å tilkalle en bombeingeniør. Det tar 20 minutter. Den tredje er å få tak i nærmeste palestinere og be ham om å plukke opp vesken.

Krysser grenser. Shaul skraper de siste restene av humus fra tallerkenen, og ser opp.

– Hva tror du vi gjorde?

For Shauls kompani var det helt kulant å sette en palestinere til å gjøre det. De ville jo ikke legge ut bomber dersom de visste at en av deres egne skulle måtte plukke den opp.

– Vil du, etter dette, fortelle meg at jeg skal være i stand til å se på en palestinere som et likeverdig menneske? spør han, og hever stemmen så damen ved nabobordet ser bort på oss. Han nærmest roper ut neste setning:

– Hele tanken bak er jo at han ikke er like mye verdt som meg!

Shaul mener at Israel har overskredet nye grenser på Gaza.

– Da vi henrettet Hamas-lederen Salah Shehade i 2002, og 14 uskyldige mennesker ble drept, var det en masse protester. Nå sier militæret helt åpent at «vi bomber dem, og vi bryr oss ikke om det er sivile i veien». Det mest frustrerende er å se hvordan disse røde linjene blir krysset igjen og igjen, og oppleve hvordan vi kommer lenger og lenger bort fra det samfunnet vi helst vil ha.

Krigsforbrytelser. Men hvorfor er det ikke flere soldater som sier ifra dersom disse tingene skjer? Hvorfor sa ikke Shaul ifra? Når jeg nevner dette for ham, avviser han det som uvesentlig.

– Faktum er at vi ikke sa ifra. Det er ikke den enkelte soldat som er viktig. Det er selve okkupasjonen, insisterer han, og fortsetter:

– Jeg er villig til å bli straffefølgt for hver eneste krigsforbrytelse jeg har begått

Marginalisert fredsbevegelse: Mange israelere anklager disse menneskene for å dolke sitt eget land i ryggen. Nekterne s

– og jeg har begått nok. Men hvis man skal sette alle som har krenket en palestinere i fengsel, skal hele min generasjon bak lås og slå.

Å følge ordre. Noen av nekterne mener derimot at den enkelte soldat er like viktig som systemet.

– Hva var det Adolf Eichmann sa? «Jeg fulgte bare ordre!» Men du kan ikke gjemme deg bak det at du fulgte ordre, sier Noam Livne. Eichmann var en av arkitektene bak holocaust, og ble hengt i Jerusalem i 1962.

Helikopterpiloten Yonatan Shapira tok til motmæle da han og 26 kolleger nektet å være med i det teamet som utførte henrettelser av terrormistenkte på Gaza for seks år siden. Pilotene mente at operasjonene krevde for mange sivile ofre.

Aksjonen ble møtt med så stort raseri at noen av pilotene trakk protesten tilbake. Shapira mistet ikke bare sin militære karriere, men også sin sivile jobb i selskapet Aeropower.

– Sjefpiloten sa det i klartekst: «Det kan ikke være noen nektere der hvor jeg arbeider,» forteller Shapira.

På kanten av stupet. Jeg møter Black Hawk-piloten med det nesten skandinaviske utseendet på en benk i nærheten av Dizengof, det store kjøpesenteret i Tel

Aviv, hvor tenåringerne med tettstående klær og mye liggloss vanker. Shapira forteller at han har saksøkt Aeropower, fordi han håper at saken kan skape presedens.

Han beskriver israelerne som en saueflokk som er på vandring mot kanten av et stup.

– Å utføre militærtjeneste akkurat nå er ikke å forsvare Israel, men å utsette landet for fare, mener han.

Piloten tar avstand fra volden på begge sider, men sier likevel at palestinerne ikke er noe annerledes enn hans egne forfedre, som kjempet mot undertrykkerne i Warszawa-ghettoen.

Mener han virkelig det? Er det ikke fullstendig uforholdsmessig å sammenligne nazistenes masse mord på jøder med Israels aksjoner overfor palestinerne?

– Jeg sammenligner ikke de enkelte handlingene eller spesifikke resultater. Jeg sammenligner kampen. Det er en undertrykker, og det er et folk som blir undertrykt. Disse menneskene lever nærmest i bur, omringet av murer eller kontrollposter og høye vaktårn. Det minner meg om leirene under andre verdenskrig, og om ghettoen. Hvis du vil sette en stopper for det, er det første du må gjøre å slutte å være en del av det systemet som utfører forbrytelsen, sier Shapira om den enkelte soldats ansvar.